

Podróże w czasie
WYMAGANIA EDUKACYJNE NA POSZCZEGÓLNE OCENY
KLASA V SZKOŁY PODSTAWOWEJ
Propozycja

Poniższy zestaw wymagań edukacyjnych na poszczególne oceny uwzględnia planowane osiągnięcia ucznia w zakresie wiedzy i umiejętności zawarte w rozkładzie materiału i planie wynikowym zintegrowanym z serią *Podróże w czasie*. Zestaw ten to jedynie propozycja. Nauczyciel może wykorzystać przedstawiony podział wymagań w swojej pracy dydaktycznej lub zmodyfikować go tak, by w pełni odpowiadał on specyfice klasy i indywidualnym możliwościom uczniów, z którymi pracuje.

Niniejsza propozycja została dostosowana do zmian w podstawie programowej ogłoszonych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w czerwcu 2024 r.

TEMAT LEKCJI	WYMAGANIA EDUKACYJNE NA POSZCZEGÓLNE OCENY I SEMESTR				
	Poziom konieczny ocena dopuszczająca	Poziom podstawowy ocena dostateczna	Poziom rozszerzający ocena dobra	Poziom dopełniający ocena bardzo dobra	Poziom wykraczający ocena celująca
1. Czas w historii	Uczeń zna: - sposób mierzenia czasu, którym posługują się ludzie w Europie - wydarzenie, które dało początek obowiązującemu w Europie systemowi datacji - rzymski system zapisywania liczb Uczeń rozumie:	Uczeń rozumie: - pojęcia: prehistoria, epoka Uczeń potrafi: - wyjaśnić, czym historia różni się od prehistorii - wymienić epoki należące do prehistorii i historii - przedstawić ramy chronologiczne epok historycznych	Uczeń rozumie: - pojęcie: chronologia Uczeń potrafi: - wyjaśnić, co oznacza stwierdzenie, że podział na epoki jest umowny		

	- pojęcia: nasza era (n.e.), przed naszą erą (p.n.e.), wiek (stulecie), historia, tysiąclecie - zasady ustalania wieku i połowy wieku dla danego wydarzenia historycznego				
2. Od myśliwych do rolników	Uczeń rozumie: - pojęcie: rewolucja neolityczna Uczeń potrafi: - zlokalizować na mapie obszar Bliskiego Wschodu - porównać koczowniczy tryb życia z osiadłym	Uczeń rozumie: - pojęcia: paleolit (starsza epoka kamienna), neolit (młodsza epoka kamienna), rzemiosło Uczeń potrafi: - wyjaśnić skutki rewolucji neolitycznej	Uczeń zna: - podstawowe zajęcia ludzi epoki paleolitu i neolitu Uczeń potrafi: - wymienić najważniejsze informacje dotyczące warunków życia ludzi w epoce paleolitu i neolitu - wyjaśnić, dlaczego zmiany w sposobie życia ludzi epoki neolitu nazwano rewolucją neolityczną	Uczeń zna: - ramy chronologiczne epoki paleolitu i neolitu Uczeń potrafi: - scharakteryzować epokę paleolitu i neolitu	Uczeń rozumie: znaczenie rewolucji neolitycznej
3. Cywilizacja Sumerów	Uczeń zna: - nazwy rzek, nad którymi powstały pierwsze cywilizacje Uczeń rozumie: - pojęcia: Mezopotamia, Żyzny Półksiężyc Uczeń potrafi: - wskazać na mapie Żyzny Półksiężyc - zlokalizować w czasie i przestrzeni cywilizacje	Uczeń rozumie: - pojęcie: pismo obrazkowe Uczeń potrafi: - wymienić wspólne cechy pierwszych cywilizacji	Uczeń rozumie: - pojęcia: społeczeństwo, miasto-państwo Uczeń potrafi: - wymienić osiągnięcia Sumerów	Uczeń rozumie: pojęcia: cywilizacja, podział pracy	Uczeń potrafi: wyjaśnić, w jaki sposób narodziła się cywilizacja Sumerów

	starożytnego Wschodu (Mezopotamii)				
4. Starożytny Egipt	Uczeń rozumie: - pojęcia: państwo, faraon, monarchia Uczeń potrafi: - zlokalizować w czasie i przestrzeni cywilizację starożytnego Egiptu - przedstawić warunki naturalne panujące w Egipcie - rozpoznać starożytne pismo egipskie	Uczeń zna: - system sprawowania władzy w Egipcie - organizację społeczeństwa w starożytnym Egipcie - rodzaje pisma stosowane w starożytnym Egipcie Uczeń rozumie: - pojęcia: pisarz, hieroglify, papirus Uczeń potrafi: - umiejszczyć w czasie istnienie monarchii w Egipcie - wytłumaczyć, co oznacza stwierdzenie, że Egipt był darem Nilu i jakie znaczenie miała ta rzeka dla starożytnego Egiptu	Uczeń rozumie: - pojęcie: danina - na czym polegała trudność w posługiwaniu się pismem hieroglificznym Uczeń potrafi: - wymienić uprawnienia faraona - wyjaśnić, jaką rolę w państwie egipskim odgrywali pisarze	Uczeń rozumie: - pojęcia: ustrój, wezyr, prowincja - z czego wynikała i na czym polegała nieograniczona władza faraona Uczeń potrafi: - dostrzec zależność między położeniem geograficznym a narodzinami cywilizacji egipskiej - scharakteryzować strukturę społeczeństwa w Egipcie	Uczeń rozumie: - pojęcie: monarchia despotyczna Uczeń potrafi: - scharakteryzować funkcjonowanie państwa egipskiego
5. Wierzenia starożytnych Egipcjan	Uczeń zna: - głównych bogów starożytnego Egiptu Uczeń rozumie: - pojęcia: politeizm (wielobóstwo), mumia, piramida	Uczeń potrafi: scharakteryzować system wierzeń w Egipcie	Uczeń rozumie: - pojęcia: balsamowanie, sarkofag Uczeń potrafi: - wyjaśnić, jaką rolę w wierzeniach Egipcjan odgrywał faraon - opowiedzieć, w jaki sposób faraonowie próbowali zapewnić sobie życie wieczne	Uczeń potrafi: - przedstawić jedną z teorii na temat sposobu, w jaki budowano piramidy - przedstawić wyobrażenia Egipcjan na temat życia pozagrobowego	Uczeń rozumie: - pojęcia: sąd Ozyrysa, tzw. Księga Umarłych Uczeń potrafi: - wymienić etapy procesu mumifikacji zwłok - omówić poszczególne etapy sądu Ozyrysa nad duszą zmarłego Egipcjanina
6. Starożytny	Uczeń zna: postać: Abrahama	Uczeń zna: symbole judaizmu	Uczeń rozumie:	Uczeń rozumie:	Uczeń potrafi:

Izrael	Uczeń rozumie: • pojęcia: Biblia, monoteizm (jedyńbóstwo), Stary Testament, Nowy Testament, judaizm, Dekalog Uczeń potrafi: • wyjaśnić różnicę między monoteizmem a politeizmem	Uczeń rozumie: • dwoistość znaczenia słowa Żydzi Uczeń potrafi: • scharakteryzować system wierzeń w starożytnym Izraelu	• pojęcia: Biblia hebrajska, Tora Uczeń potrafi: • wyjaśnić znaczenie Biblii • podać różnicę między Biblią hebrajską a Biblią chrześcijańską	• z czego wynika ostrożność, z jaką historycy podchodzą do Biblii jako źródła historycznego	• ocenić znaczenie Biblii w dziejach ludzkości
Początki cywilizacji (lekcja powtórzeniowa)					
Sprawdzian wiadomości					
7. Demokracja ateńska	Uczeń zna: • postać: Peryklesa Uczeń rozumie: • pojęcia: polis, demokracja • na czym polegała demokracja ateńska Uczeń potrafi: • zlokalizować na mapie Grecję i Ateny	Uczeń rozumie: • pojęcia: zgromadzenie ludowe, rada pięciuset, sąd ludowy, ostracyzm • na czym polega wyjątkowość demokracji ateńskiej Uczeń potrafi: • umiejscowić w czasie powstanie i rozwój demokracji ateńskiej	Uczeń rozumie: • pojęcia: Hellada, Hellenowie, barbarzyńcy Uczeń potrafi: • scharakteryzować organizację polityczną starożytnej Grecji • przedstawić procedurę ostracyzmu • porównać pozycję mężczyzny, kobiety i niewolnika w społeczeństwie ateńskim	Uczeń zna: • organizację społeczeństwa w Atenach peryklejskich Uczeń rozumie: • dlaczego Grecy nie utworzyli jednego państwa Uczeń potrafi: • scharakteryzować system sprawowania władzy w Atenach peryklejskich • dostrzec różnice między demokracją	Uczeń potrafi: • scharakteryzować strukturę społeczeństwa Grecji

				ateńską a demokracją współczesną	
8. Mitologia grecka	Uczeń zna: - najważniejszych bogów greckich Uczeń rozumie: - pojęcie: bogowie olimpijscy Uczeń potrafi: - zlokalizować na mapie Olimp - wyjaśnić, jak mieszkańcy Grecji wyobrażali sobie bogów	Uczeń zna: - bohaterów mitów greckich: Prometeusza, Heraklesa Uczeń rozumie: - pojęcia: mitologia, mit, heros, Hades Uczeń potrafi: - zlokalizować na mapie Delfy - wymienić główne cechy religii starożytnych Greków	Uczeń zna: - dziedziny życia i zajęcia, którym patronowali bogowie greccy Uczeń potrafi: - scharakteryzować system wierzeń w Grecji	Uczeń rozumie: - pojęcia: Chaos, Tartar, wyrocznia, Pytia Uczeń potrafi: - przedstawić wyobrażenia Greków na temat życia po śmierci	Uczeń rozumie: - rolę, jaką w greckiej religii odgrywała mitologia Uczeń potrafi: - wytłumaczyć, w jakim celu Grecy korzystali z wyroczni
10. Co zawdzięczamy starożytnym Grekom?	Uczeń zna: - postacie: Fidiasza, Homera Uczeń rozumie: - pojęcia: Akropol, Partenon, tragedia, komedia Uczeń potrafi: - opisać wygląd ateńskiego Akropolu - wskazać różnice między grecką tragedią a komedią	Uczeń zna: - postać: Sokratesa Uczeń rozumie: - pojęcia: filozofia, filozofowie przyrody - co oznacza stwierdzenie Sokratesa: <i>Wiem, że nic nie wiem</i> Uczeń potrafi: - przedstawić dokonania Greków w dziedzinie architektury i teatru - wyjaśnić, czym zajmowali się pierwsi filozofowie	Uczeń rozumie: - pojęcie: maska Uczeń potrafi: - opisać wygląd starożytnego teatru greckiego - wskazać wyrazy pochodzenia greckiego obecne we współczesnym języku polskim	Uczeń zna: - postacie: Myrona, Sofoklesa, Archimedes, Hipokratesa Uczeń potrafi: - opowiedzieć o okolicznościach narodzin teatru - wymienić najważniejsze osiągnięcia naukowe starożytnych Greków - ocenić dokonania starożytnych Greków	Uczeń potrafi: - wyjaśnić, co jest tematem <i>Iliady</i> i <i>Odysei</i> - omówić działalność Sokratesa

		dostrzec wpływ kultury starożytnej Grecji na współczesną kulturę			
Starożytna Grecja (lekcja powtórzeniowa)					
Sprawdzian wiadomości					
11. Od republiki do cesarstwa	Uczeń zna: - daty: 753 p.n.e., ok. 500 p.n.e. - postacie: Juliusza Cezara, Oktawiana Augusta Uczeń rozumie: - pojęcia: Imperium Rzymskie, legion, imperium, republika, cesarstwo Uczeń potrafi: - zlokalizować na mapie Italię i Rzym - zlokalizować w czasie okres istnienia monarchii w Rzymie	Uczeń zna: - bohaterów mitów rzymskich: Romulusa i Remusa Uczeń rozumie: - pojęcia: zgromadzenia ludowe, konsulowie, senat, senatorowie, trybun ludowy, prawo weta Uczeń potrafi: - określić zasięg terytorialny Imperium Rzymskiego w II w. n.e. - wymienić elementy uzbrojenia rzymskiego legionisty	Uczeń zna: - daty: 49 p.n.e., 30 p.n.e. - legendę o założeniu Rzymu Uczeń rozumie: - pojęcie: arystokracja Uczeń potrafi: - opowiedzieć o organizacji armii rzymskiej	Uczeń potrafi: - przedstawić organizację republiki rzymskiej - przedstawić organizację cesarstwa rzymskiego	Uczeń rozumie: - różnice w sposobie rządzenia państwem w okresie istnienia republiki i cesarstwa Uczeń potrafi: - porównać republikę rzymską z demokracją ateńską
12. Społeczeństwo antycznego Rzymu	Uczeń potrafi: przedstawić warunki życia mieszkańców starożytnego Rzymu	Uczeń potrafi: przedstawić stosunek Rzymian do niewolników	Uczeń zna: różne grupy wchodzące w skład społeczeństwa rzymskiego Uczeń rozumie:	Uczeń zna: - uprawnienia kobiety i mężczyzny w rzymskiej rodzinie Uczeń potrafi: - wymienić najważniejsze	Uczeń potrafi: opowiedzieć o wyglądzie Rzymu w starożytności

			- pojęcia: proletariusze, niewolnik, wyzwoleniec, arystokraci Uczeń potrafi: - określić pozycję arystokratów i proletariuszy oraz niewolników i wyzwolenców w rzymskim społeczeństwie	informacje o trybie życia arystokratów, proletariuszy, niewolników i wyzwolenców opowiedzieć o życiu rzymskiej rodziny	
13. Osiągnięcia starożytnych Rzymian	Uczeń rozumie: - pojęcia: Forum Romanum, akwedukt, amfiteatr, igrzyska, gladiator, amfiteatr Flawiuszów (Kolosium) Uczeń potrafi: - wyjaśnić, do czego służyły amfiteatry i akwedukty	Uczeń zna: - przykłady rozwiązań architektonicznych stosowanych przez Rzymian Uczeń rozumie: - pojęcia: łuk architektoniczny, kopuła, Panteon, łuk triumfalny, termy, cyrk, łacina Uczeń potrafi: - wyjaśnić, do czego służyły termy i cyrki - dostrzec na przykładzie prawa rzymskiego i łaciny wpływ starożytności na współczesność	Uczeń rozumie: - pojęcia: bazylika, Circus Maximus, języki romańskie - znaczenie dróg w starożytnym Rzymie Uczeń potrafi: - opisać wygląd Forum Romanum - zinterpretować sformułowanie: <i>Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu</i>	Uczeń potrafi: - scharakteryzować osiągnięcia starożytnego Rzymu - przedstawić sposób budowy akweduktu - wyjaśnić, w jaki sposób Rzymianie budowali drogi	Uczeń zna: - postacie: Wergiliusza, Horacego, Owidiusza Uczeń potrafi: - przedstawić dokonania wybitnych przedstawicieli literatury rzymskiej
14. Narodziny chrześcijaństwa	Uczeń zna: - daty: 6 p.n.e., 30 n.e. - postać: Jezusa Chrystusa Uczeń rozumie: - pojęcia: tolerancja religijna, Ewangelia,	Uczeń zna: - daty: 64, 313, 380 - wybranych bogów rzymskich i ich greckich odpowiedników Uczeń rozumie: - pojęcie: apostoł	Uczeń zna: - postacie: Nerona, Konstantyna Wielkiego Uczeń potrafi: - wyjaśnić, dlaczego Żydzi i Rzymianie	Uczeń zna: - postacie: św. Pawła, św. Piotra Uczeń rozumie: - przyczyny, które spowodowały, że chrześcijaństwo	Uczeń potrafi: opowiedzieć o narodzinach chrześcijaństwa i jego rozpowszechnianiu się w czasach starożytnych

	chrześcijaństwo, Kościół, chrześcijanie Uczeń potrafi: - wskazać na mapie Palestynę - opowiedzieć o życiu i działalności Jezusa Chrystusa	Uczeń potrafi: - wymienić główne cechy systemu wierzeń starożytnych Rzymian - przedstawić metody prześladowania pierwszych chrześcijan - zlokalizować obszary rozprzestrzeniania się chrześcijaństwa w III–V w.	prześladowali pierwszych chrześcijan	przetrwało mimo prześladowań	
Antyczny Rzym (lekcja powtórzeniowa)					
Sprawdzian wiadomości					
15. Cesarstwo bizantyjskie	Uczeń zna: - daty: 476, 1453 - postać: Justyniana I Wielkiego - podstawowe różnice między Kościołem katolickim i Kościołem prawosławnym Uczeń rozumie: - pojęcia: Bizancjum, wielka schizma wschodnia, Kościół katolicki, Kościół prawosławny - przyczyny rozłamu chrześcijaństwa Uczeń potrafi:	Uczeń zna: - przyczyny podziału Imperium Rzymskiego na część zachodnią i wschodnią Uczeń rozumie: - pojęcia: Hagia Sophia, spór o pierwszeństwo w Kościele Uczeń potrafi: - umiejszczyć w przestrzeni zasięg i zmiany terytorialne cesarstwa bizantyjskiego - wymienić największe osiągnięcia Bizancjum w dziedzinie kultury	Uczeń zna: - datę: 1054 Uczeń rozumie: - pojęcia: Germanie, tzw. Kodeks Justyniana Uczeń potrafi: - opisać wygląd świątyni Hagia Sophia - scharakteryzować relacje między wschodnimi i zachodnimi chrześcijanami	Uczeń zna: - datę: 395 Uczeń rozumie: - pojęcia: „Nowy Rzym”, ikona, patriarcha, klątwa Uczeń potrafi: - przedstawić okoliczności upadku cesarstwa bizantyjskiego - przedstawić dokonania Justyniana Wielkiego - przedstawić okoliczności, w których doszło do wielkiej schizmy wschodniej	Uczeń potrafi: - przedstawić okoliczności powstania i rozwój Konstantynopola - ocenić postać Justyniana Wielkiego

	- wskazać na mapie Konstantynopol - wymienić wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku zachodniego cesarstwa rzymskiego	opowiedzieć o dokonaniach Bizancjum w dziedzinie architektury			
16. Początki islamu	Uczeń zna: - datę: 622 - postać: Mahometa Uczeń rozumie: - pojęcia: Arabowie, islam, muzułmanin, Koran Uczeń potrafi: - wskazać na mapie Półwysep Arabski, Mekkę i Medynę	Uczeń zna: - zasady islamu - przykłady osiągnięć cywilizacji arabskiej Uczeń rozumie: - pojęcia: ramadan, dżihad (święta wojna) Uczeń potrafi: - opisać warunki naturalne panujące na Półwyspie Arabskim - wskazać wyrazy pochodzenia arabskiego obecne we współczesnym języku polskim	Uczeń rozumie: - pojęcia: Al-Kaba, hidżra - rolę Arabów jako pośredników między cywilizacją Wschodu i Zachodu Uczeń potrafi: - scharakteryzować życie i wierzenia plemion arabskich przed VII w. - zlokalizować na mapie główne ośrodki polityczne Arabów - dostrzec wpływ kultury islamskiej na Europę	Uczeń rozumie: - pojęcia: kalif, kalifat Uczeń potrafi: - scharakteryzować system religijny stworzony przez Mahometa - opowiedzieć o osiągnięciach cywilizacji arabskiej	Uczeń potrafi: - wyjaśnić, jak doszło do powstania islamu - dostrzec związki między islamem a judaizmem i chrześcijaństwem
17. Państwo Karola Wielkiego	Uczeń zna: - postać: Karola Wielkiego Uczeń potrafi: - wskazać na mapie zasięg Imperium Karolińskiego	Uczeń potrafi: - wskazać na mapie pierwsze siedziby Franków - określić rolę chrześcijaństwa w umacnianiu państwa Franków	Uczeń zna: - daty: 756, 800 - postacie: Chlodwiga, Pepina Krótkiego Uczeń potrafi: - przedstawić okoliczności odnowienia zachodniego cesarstwa rzymskiego	Uczeń potrafi: przedstawić okoliczności utworzenia Państwa Kościelnego	Uczeń rozumie: znaczenie porozumienia między Pepinem Krótkim a papieżem dla losów obu tych przywódców
18. Nowe państwa w Europie	Uczeń zna: postać: Ottona I	Uczeń rozumie: pojęcia: możnowładca, Święte Cesarstwo Rzymskie	Uczeń zna: datę: 962 Uczeń potrafi:	Uczeń potrafi: przedstawić okoliczności powstania	Uczeń potrafi: wyjaśnić, jak doszło do powstania Królestwa Niemiec

		Uczeń potrafi: • zlokalizować na mapie obszary wchodzące w skład Świętego Cesarstwa Rzymskiego • zlokalizować na mapie nowe państwa powstałe w Europie od IX w.	• opowiedzieć o dokonaniach Ottona I	Świętego Cesarstwa Rzymskiego	
19. Walka cesarza z papieżem	Uczeń zna: • postanowienia ugody w Wormacji Uczeń rozumie: • pojęcie: inwestytura	Uczeń zna: • datę: 1122	Uczeń potrafi: • scharakteryzować sytuację panującą we wczesno-średniowiecznym Kościele	Uczeń rozumie: • pojęcie: pastorał	Uczeń potrafi: • przedstawić relacje między papieżem a cesarzem do X w.
Czasy średniowiecza (lekcja powtórzeniowa)					
Sprawdzian wiadomości					
WYMAGANIA EDUKACYJNE NA POSZCZEGÓLNE OCENY II SEMESTR					
21. Feudalna Europa	Uczeń zna: • stany średniowiecznego społeczeństwa Uczeń rozumie: • pojęcia: stan, rycerstwo, lenno, senior, wasal, feudalizm	Uczeń zna: • ramy chronologiczne feudalizmu • podstawowe zasady obowiązujące w systemie feudalnym Uczeń rozumie: • pojęcia: suzeren, poddany, hołd lenny,	Uczeń rozumie: • pojęcie: ciężkozbrojny Uczeń potrafi: • określić cechy charakterystyczne feudalizmu • wyjaśnić, jak przebiegała uroczystość nadania lenna	Uczeń rozumie: • wpływ feudalizmu na sytuację polityczną, gospodarczą i społeczną średniowiecznej Europy Uczeń potrafi: • przedstawić proces kształtowania się rycerstwa	Uczeń potrafi: • ocenić funkcjonowanie systemu feudalnego

	Uczeń potrafi: • przedstawić prawa oraz obowiązki seniora i wasala	inwestytura, rozdrobnienie feudalne • zasady, na jakich opierała się organizacja społeczeństwa średniowiecznej Europy Uczeń potrafi: • przedstawić zależności społeczne oparte na prawie lennym			
22. Na rycerskim zamku	Uczeń rozumie: • pojęcia: rycerz, rycerz bez skazy Uczeń potrafi: • przedstawić cechy charakterystyczne wzoru osobowego średniowiecznego rycerza	Uczeń zna: • najważniejsze elementy zabudowy średniowiecznego zamku Uczeń rozumie: • pojęcia: turniej rycerski, rozejm boży, pasowanie na rycerza Uczeń potrafi: • wyjaśnić, jakie były cele organizowania turniejów rycerskich	Uczeń zna: • elementy uzbrojenia średniowiecznego rycerza Uczeń rozumie: • pojęcia: paż, giermek Uczeń potrafi: • opowiedzieć o przebiegu turnieju rycerskiego • wyjaśnić, jakie warunki należało spełnić, aby zostać rycerzem	Uczeń rozumie: • rolę Kościoła w zmianie wizerunku średniowiecznego rycerza Uczeń potrafi: • scharakteryzować zamek średniowieczny • przedstawić wychowanie dziewczynek w średniowieczu i pozycję kobiety w średniowiecznym społeczeństwie	Uczeń potrafi: • opowiedzieć, jak wyglądała uroczystość pasowania na rycerza
23. Średniowieczni mieszczanie i chłopci	Uczeń zna: • najważniejsze budowlę średniowiecznego miasta • główne zajęcia mieszkańców średniowiecznych miast • rodzaje prac wykonywanych przez	Uczeń zna: • grupy społeczne zamieszkujące średniowieczne miasto Uczeń rozumie: • pojęcia: baszta, patrycjat, pospólstwo, plebs, rada miejska, pańszczyzna, dziesięcina Uczeń potrafi:	Uczeń rozumie: • pojęcia: prawa miejskie, sołtys Uczeń potrafi: • przedstawić warunki życia w średniowiecznym mieście • przedstawić warunki życia w średniowiecznej wsi	Uczeń rozumie: • pojęcia: czeladnik, majstersztyk Uczeń potrafi: • scharakteryzować mieszkańców średniowiecznego miasta i ich życie • scharakteryzować stan chłopski w średniowieczu	Uczeń potrafi: • opisać wygląd średniowiecznego miasta • porównać kulturę miejską z kulturą rycerską

	średniowiecznych chłopów Uczeń rozumie: - pojęcia: mury miejskie, rynek, ratusz, mieszczanin, cech Uczeń potrafi: - wyjaśnić, czym różniło się średniowieczne miasto od średniowiecznej wsi	- wyjaśnić, kto i w jaki sposób zarządzał średniowiecznym miastem - przedstawić pozycję chłopów na tle pozycji przedstawicieli innych stanów społecznych - wyjaśnić znaczenie cechów w życiu gospodarczym miasta			
24. Duchowieństwo i kultura średniowiecza	Uczeń zna: - nazwy największych zakonów w średniowiecznej Europie Uczeń rozumie: - pojęcia: średniowieczny uniwersalizm, benedyktyni, franciszkanie Uczeń potrafi: - wyjaśnić istotę średniowiecznego uniwersalizmu	Uczeń zna: - cechy charakterystyczne stylu romańskiego i stylu gotyckiego w architekturze Uczeń rozumie: - pojęcia: styl romański, styl gotycki, ostrołuki, uniwersytet Uczeń potrafi: - odróżnić styl romański od gotyckiego - podać przykłady budowli w stylu romańskim i gotyckim - wymienić miasta, w których powstały pierwsze uniwersytety	Uczeń zna: - ramy chronologiczne występowania stylu romańskiego i stylu gotyckiego w architekturze Uczeń rozumie: - pojęcie: zakon żebraczy Uczeń potrafi: - opisać wygląd klasztoru w Sankt Gallen - wyjaśnić przyczyny powstania uniwersytetów	Uczeń zna: - postacie: św. Benedykta, św. Franciszka z Asyżu - główne zalecenia reguły zakonnej benedyktynów Uczeń rozumie: - pojęcie: reguła - znaczenie religii i Kościoła w funkcjonowaniu średniowiecznego społeczeństwa Uczeń potrafi: - ocenić rolę uniwersytetów	Uczeń rozumie: - wkład benedyktynów w rozwój kultury średniowiecznej Europy Uczeń potrafi: - przedstawić główne założenia działalności średniowiecznych zakonów
Społeczeństwo średniowiecznej Europy					

(lekcja powtórzeniowa)					
Sprawdzian wiadomości					
25. Początki Polski	Uczeń zna: • daty: 966, 972 • postaci: Mieszka I, Dobrawy • nazwy plemion zamieszkujących ziemie polskie w IX w. • legendy dotyczące początków państwa polskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: Słowianie, Piastowie, Polanie Uczeń potrafi: • zlokalizować na mapie obszar państwa Polan oraz terytorium państwa Mieszka I na początku i pod koniec jego panowania • wymienić najważniejsze przyczyny chrztu Polski • wskazać na mapie Cedynię	Uczeń zna: • datę: ok. 960 • ramy chronologiczne panowania dynastii Piastów w Polsce Uczeń rozumie: • pojęcia: plemię, monarchia patrymonialna, družyna • dlaczego o Polsce w X w. mówi się państwo Mieszka I • znaczenie przyjęcia chrztu przez Mieszka dla państwa polskiego Uczeń potrafi: • wyjaśnić, jakie zmiany w państwie i w społeczeństwie spowodował chrzest Mieszka • wymienić tereny podbite przez Mieszka I	Uczeń zna: • postać: Hodona • grupy społeczne zamieszkujące państwo Mieszka I Uczeń potrafi: • wyjaśnić, w jakich okolicznościach władzę na ziemiach polskich przejęli Piastowie • przedstawić okoliczności przyjęcia chrztu przez Mieszka	Uczeń potrafi: • przedstawić organizację państwa Mieszka I	Uczeń potrafi: • przedstawić polityczne i militarne dokonania władcy po przyjęciu chrztu
26. Polska Bolesława Chrobrego	Uczeń zna: • daty: 1000, 1025 • postaci: Bolesława Chrobrego, biskupa Wojciecha	Uczeń zna: • datę: 997 • postać: Ottona III Uczeń rozumie:	Uczeń zna: • daty: 1002–1018 Uczeń rozumie: • pojęcie: wojna podjazdowa	Uczeń zna: • daty: 1004, 1018 Uczeń potrafi: • ocenić skutki zjazdu gnieźnieńskiego	Uczeń rozumie: • rolę i znaczenie družyny książęcej Uczeń potrafi:

	• decyzje dotyczące organizacji kościelnej w Polsce podjęte przez papieża Uczeń rozumie: • pojęcie: zjazd gnieźnieński Uczeń potrafi: • opowiedzieć o zjeździe gnieźnieńskim • wskazać na mapie arcybiskupstwo i biskupstwa utworzone w Polsce w 1000 r.	• pojęcia: Prusowie, wyprawa misyjna • znaczenie zjazdu gnieźnieńskiego dla rozwoju organizacji kościelnej i państwowej Uczeń potrafi: • wskazać na mapie tereny podbite przez Bolesława Chrobrego • przedstawić okoliczności koronacji królewskiej Bolesława Chrobrego	• przyczyny, które skłoniły księcia Bolesława do zorganizowania wyprawy misyjnej do Prus Uczeń potrafi: • przedstawić wygląd i uzbrojenie wojownika należącego do drużyny książęcej • przedstawić rozwój terytorialny państwa Bolesława Chrobrego	• przedstawić przyczyny, przebieg i skutki wyprawy na Kijów • ocenić polityczne znaczenie koronacji	• przedstawić przebieg i skutki wyprawy misyjnej biskupa Wojciecha • przedstawić przyczyny, przebieg i skutki wojen polsko-niemieckich w latach 1002–1018 • ocenić dokonania Bolesława Chrobrego
27. W najdawniejszej Polsce	Uczeń zna: • przykładowe obowiązki mieszkańców najdawniejszej Polski Uczeń potrafi: • wyjaśnić, jakie było przeznaczenie grodów w państwie pierwszych Piastów	Uczeń zna: • zadania drużyny książęcej Uczeń potrafi: • przedstawić organizację państwa polskiego w X i XI w. • przedstawić strukturę i zadania mieszkańców Polski w X i XI w.	Uczeń zna: • produkty wchodzące w skład jadłospisu mieszkańców Polski Uczeń rozumie: • zależności między księciem, drużyną a mieszkańcami w państwie Mieszka Uczeń potrafi: • opisać wygląd grodu na Ostrowie Lednickim	Uczeń potrafi: • przedstawić warunki życia mieszkańców Polski pierwszych Piastów • opisać życie i obyczaje mieszkańców Polski w X i XI w.	Uczeń potrafi: • scharakteryzować państwo pierwszych Piastów • ocenić wpływ chrztu i tworzenia się państwowości polskiej na życie mieszkańców państwa pierwszych Piastów
28. Upadek i odbudowa państwa	Uczeń zna: • datę: 1031 • postacie: Mieszko II, Kazimierz Odnowiciela Uczeń potrafi:	Uczeń zna: • daty: 1038, 1058 Uczeń rozumie: • pojęcie: powstanie ludowe	Uczeń potrafi: • omówić sposób utrzymania wojska, który rozwinął się za panowania Kazimierza Odnowiciela	Uczeń zna: • datę: 1039 • postać: Brzetysława Uczeń potrafi:	Uczeń potrafi: • scharakteryzować i ocenić dokonania Mieszka II i Kazimierza Odnowiciela

	- wskazać przyczyny kryzysu państwa polskiego za panowania Mieszka II - przedstawić skutki powstania ludowego w Wielkopolsce i najazdu Brzetysława na ziemie polskie		omówić zmiany terytorialne państwa pierwszych Piastów	opisać sytuację na ziemiach polskich po śmierci Mieszka II	
29. Polska Bolesława Krzywoustego	Uczeń zna: - datę: 1138 - postacie: Bolesława Krzywoustego - władców piastowskich rządzących Polską od X do XII w. Uczeń rozumie: - pojęcia: ustawa sukcesyjna, zasada senioratu, senior, dzielnica senioralna, dzielnice dziedziczne	Uczeń potrafi: - przedstawić założenia ustawy sukcesyjnej - wskazać skutki wydania ustawy sukcesyjnej Uczeń potrafi: - wyjaśnić przyczyny wydania ustawy sukcesyjnej - wskazać na mapie dzielnice utworzone na mocy ustawy sukcesyjnej		Uczeń potrafi: ocenić dokonania Bolesława Krzywoustego	
Polska pierwszych Piastów (lekcja powtórzeniowa)					
Sprawdzian wiadomości					
30. Rozbicie dzielnicowe Polski	Uczeń zna: - daty: 1228, 1230 - postać: Konrada Mazowieckiego - ramy chronologiczne rozbicia dzielnicowego Polski	Uczeń zna: - postać: Władysława Wygnańca - przyczyny upadku zasady senioratu Uczeń potrafi:	Uczeń zna - daty: 1190, 1283 Uczeń rozumie: - dłaczego pojawienie się Krzyżaków było zagrożeniem dla państwa polskiego	Uczeń potrafi: - przedstawić okoliczności wygnania Władysława z Polski - opowiedzieć o roli Brandenburgii i celach politycznych tego państwa	Uczeń potrafi: - scharakteryzować okres rozbicia dzielnicowego - przedstawić rozwój terytorialny państwa krzyżackiego - ocenić skutki sprowadzenia zakonu

	Uczeń rozumie: • pojęcia: rozbięcie dzielnicowe Polski, Krzyżacy (zakon krzyżacki) Uczeń potrafi: • wyjaśnić przyczyny i okoliczności pojawienia się Krzyżaków na ziemiach polskich • wskazać na mapie ziemię chełmińską	• wskazać na mapie ziemie utracone przez Polskę w okresie rozbięcia dzielnicowego • przedstawić konsekwencje rozbięcia dzielnicowego Polski	Uczeń potrafi: • wskazać przejawy i skutki słabej obronności granic Polski w okresie rozbięcia dzielnicowego		krzyżackiego dla państwa polskiego
31. Polska w XIII wieku	Uczeń rozumie: • pojęcie: kolonizacja niemiecka Uczeń potrafi: • określić ramy czasowe kolonizacji niemieckiej • wskazać na mapie obszary objęte kolonizacją niemiecką • przedstawić skutki kolonizacji niemieckiej	Uczeń zna: • postać: Henryka Brodatego • podstawowe założenia lokacji na prawie niemieckim Uczeń rozumie: • pojęcia: czynsz, wolnizna, prawo składu • na czym polegała lokacja na prawie niemieckim Uczeń potrafi: • wskazać szanse i zagrożenia dla Polski i Polaków wynikające z pojawienia się dużej grupy ludności obcej językowo i kulturowo • wymienić towary sprzedawane przez mieszkańców Polski,	Uczeń rozumie: • pojęcie: gospodarka towarowo-pieniężna Uczeń potrafi: • przedstawić politykę Henryka Brodatego • wyjaśnić, jak doszło do powstania gospodarki towarowo-pieniężnej na ziemiach polskich	Uczeń rozumie: • przyczyny, które skłaniały osadników niemieckich do przybywania na ziemie polskie Uczeń potrafi: • scharakteryzować rozwój cywilizacyjny Śląska w XIII w. • dostrzec związki między rozwojem ruchu osadniczego a ożywieniem gospodarczym	Uczeń potrafi: • przedstawić sytuację gospodarczą miast i wsi w XIII w.

		a także sprowadzane do Polski ze Wschodu i z Zachodu			
32. Dążenie do jedności państwa	Uczeń potrafi: wymienić przedstawicieli społeczeństwa polskiego, którzy popierali ideę zjednoczenia ziem polskich	Uczeń zna: - sytuację chłopów i mieszczan w Polsce w drugiej połowie XIII w. Uczeń potrafi: - wyjaśnić, z jakich powodów niektóre grupy społeczeństwa popierały ideę zjednoczenia ziem polskich			
33. Zjednoczona Polska	Uczeń zna: - datę: 1320 - postać: Władysława Łokietka Uczeń potrafi: - wskazać na mapie ziemie zajęte przez Władysława Łokietka i pozostające poza granicami państwa	Uczeń zna: - daty: 1296, 1300, 1308, 1309, 1331 - postać: Przemysła II Uczeń rozumie: - pojęcie: rzeź Gdańska Uczeń potrafi: - wyjaśnić, jak doszło do śmierci Przemysła II - wskazać na mapie zasięg terytorialny państwa Przemysła II - wymienić etapy jednoczenia ziem polskich przez Władysława Łokietka	Uczeń zna: - daty: 1295, 1305, 1327–1332 - postać: Wacława II Uczeń rozumie: - pojęcia: starosta, proces w Inowrocławiu Uczeń potrafi: - przedstawić okoliczności koronacji królewskiej Przemysła II - scharakteryzować rząd Wacława II	Uczeń potrafi: scharakteryzować relacje polsko-krzyżackie w latach 1308–1309 oraz w latach 1320–1332	Uczeń potrafi: ocenić panowanie Władysława Łokietka
34. Polska Kazimierza Wielkiego	Uczeń zna: - daty: 1333, 1364, 1370 - postać: Kazimierza Wielkiego	Uczeń zna: - datę: 1343 - najważniejsze zagrożenia zewnętrzne	Uczeń zna: wyrok sądu papieskiego w Warszawie Uczeń rozumie:	Uczeń zna: daty: 1339, 1340 Uczeń potrafi:	Uczeń potrafi: scharakteryzować zmiany struktury społecznej i wyznaniowej

	Uczeń rozumie: - pojęcia: uniwersytet, zjazd monarchów w Krakowie Uczeń potrafi: - wskazać na mapie zmiany terytorialne państwa polskiego w okresie panowania Kazimierza Wielkiego - wyjaśnić przyczyny założenia Akademii Krakowskiej	państwa polskiego po 1333 r. - postanowienia pokoju w Kaliszu Uczeń rozumie: - pojęcia: pokój wieczysty w Kaliszu, tolerancja religijna Uczeń potrafi: - wyjaśnić rolę Kazimierza Wielkiego w tworzeniu pozycji Polski w Europie	- pojęcia: proces w Warszawie, statuty praw Uczeń potrafi: - przedstawić dokonania Kazimierza Wielkiego w dziedzinie obronności kraju	- scharakteryzować pozycję międzynarodową Polski na początku panowania Kazimierza Wielkiego - omówić dokonania Kazimierza Wielkiego w polityce wewnętrznej	na ziemiach polskich po zajęciu Rusi Halickiej ocenić dokonania Kazimierza Wielkiego w dziedzinie polityki wewnętrznej i zagranicznej
Polska rozbita na dzielnice i zjednoczona (lekcja powtórzeniowa)					
Sprawdzian wiadomości					
35. Unia Polski z Litwą	Uczeń zna: - daty: 1385, 1386 - postacie: Jadwigi Andegaweńskiej, Władysława Jagiełły - postanowienia umowy o unii zawartej w Krewie Uczeń rozumie: - pojęcie: unia personalna Uczeń potrafi: - wyjaśnić przyczyny unii polsko-litewskiej	Uczeń zna: - datę: 1384 - wrogów Wielkiego Księstwa Litewskiego Uczeń rozumie: - korzyści wynikające z unii dla Polski i dla Wielkiego Księstwa Litewskiego	Uczeń zna: - datę: 1400 Uczeń rozumie: - pojęcie: Uniwersytet Jagielloński Uczeń potrafi: - przedstawić okoliczności, w jakich doszło do odnowienia Akademii Krakowskiej	Uczeń rozumie: - pojęcie: bojarzy Uczeń potrafi: - przedstawić najważniejsze problemy Wielkiego Księstwa Litewskiego w XIV w.	Uczeń potrafi: ocenić znaczenie odnowienia Akademii Krakowskiej

	wskazać na mapie państwo polsko-litewskie po zawarciu unii				
36. Wielka wojna z zakonem krzyżackim	Uczeń zna: - daty: 1409–1411, 15 VII 1410, 1411 - siły walczące w bitwie pod Grunwaldem po stronie polsko-litewskiej oraz krzyżackiej - postanowienia pierwszego pokoju toruńskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: wielka wojna, pierwszy pokój toruński Uczeń potrafi: - wskazać na mapie Grunwald - wskazać na mapie miejsca związane z postanowieniami pierwszego pokoju toruńskiego	Uczeń rozumie: - znaczenie polsko-litewskiego zwycięstwa pod Grunwaldem Uczeń potrafi: - wyjaśnić przyczyny konfliktu polsko-krzyżackiego za panowania Władysława Jagiełły - wyjaśnić okoliczności wybuchu wielkiej wojny z zakonem krzyżackim	Uczeń potrafi: - przedstawić relacje między Polakami i Litwinami a Krzyżakami po zawarciu unii - dostrzec dysproporcje między zwycięstwem grunwaldzkim a postanowieniami pierwszego pokoju toruńskiego - wyjaśnić przyczyny klęski Krzyżaków pod Grunwaldem	Uczeń rozumie: - dłaczego unia polsko-litewska negatywnie odbiła się na sytuacji politycznej zakonu krzyżackiego Uczeń potrafi: - opisać wygląd zamku krzyżackiego w Malborku - przedstawić przebieg bitwy pod Grunwaldem	Uczeń potrafi: ocenić skutki wielkiej wojny dla państwa polsko-litewskiego oraz dla zakonu krzyżackiego
37. Synowie Jagiełły	Uczeń zna: - daty: 1454, 1466 - postać: Kazimierza Jagiellończyka - postanowienia drugiego pokoju toruńskiego	Uczeń rozumie: pojęcia: Związek Pruski, inkorporacja, pospolite ruszenie Uczeń potrafi:	Uczeń rozumie: - pojęcia: wojsko najemne Uczeń potrafi: - przedstawić przebieg wojny trzynastoletniej	Uczeń zna: - daty: 1447, 1462 Uczeń potrafi: - zanalizować przyczyny i skutki wystąpienia	Uczeń potrafi: ocenić znaczenie odzyskania Pomorza Gdańskiego i ujścia Wisły dla dalszego rozwoju państwa polskiego

	Uczeń rozumie: pojęcia: wojna trzynastoletnia, drugi pokój toruński, lenno, Prusy Zakonne, Prusy Królewskie	- wymienić przyczyny wybuchu wojny z Krzyżakami - wskazać na mapie tereny odzyskane przez Polskę w wyniku wojny trzynastoletniej		Związku Pruskiego przeciw Krzyżakom	
38. Od rycerstwa do szlachty	Uczeń zna: - stany sejmujące w sejmie walnym oraz ich uprawnienia Uczeń rozumie: - pojęcia: przywilej, szlachta, przywilej szlachecki, posłowie Uczeń potrafi: - wyjaśnić wpływ przywilejów na pozycję króla w Polsce	Uczeń zna: - treść przywilejów koszyckiego i cerekwicko-nieszawskiego - treść konstytucji <i>Nihil novi</i> Uczeń rozumie: - pojęcia: przywilej koszycki, przywilej cerekwicko-nieszawski, sejmiki szlacheckie, sejm walny, monarchia stanowa - przyczyny słabości miast i mieszczaństwa w Polsce Uczeń potrafi: - wyjaśnić, dlaczego wykształciła się polityczna reprezentacja stanu szlacheckiego - wyjaśnić, dlaczego w Polsce nie doszło do wykształcenia się monarchii stanowej	Uczeń zna: - daty: 1374, 1454, 1505 Uczeń rozumie: - pojęcie: konstytucja (ustawa sejmowa) - wpływ przywilejów na proces przekształcania się rycerstwa w szlachtę - relacje między instytucjami sprawującymi władzę w Polsce	Uczeń rozumie: - pojęcie: ustrój monarchiczno-szlachecki - związek między nadawanymi szlachcie przywilejami a jej rosnącą pozycją polityczną w państwie - znaczenie uchwalenia konstytucji <i>Nihil novi</i> Uczeń potrafi: - scharakteryzować rozwój uprawnień stanu szlacheckiego - wyjaśnić organizację oraz sposób działania sejmiku walnego	Uczeń rozumie: - rolę i znaczenie szlachty w kształtowaniu ustroju Polski Uczeń potrafi: - opisać sposób funkcjonowania sejmików szlacheckich - przedstawić okoliczności wykształcenia się sejmiku walnego - scharakteryzować ustrój Polski od XVI do XVIII w. - ocenić wpływ rosnącej pozycji szlachty na pozycję króla i innych stanów społecznych
39. Polska	Uczeń rozumie:	Uczeń zna:	Uczeń potrafi:	Uczeń zna:	Uczeń potrafi:

i Litwa w XV wieku	pojęcie: tolerancja religijna	- główne narodowości i wyznania w Polsce średniowiecznej Uczeń rozumie: - przyczyny istnienia tolerancji religijnej w Polsce	porównać rozwój cywilizacyjny ziem polskich i Europy Zachodniej w średniowieczu	sytuację przedstawicieli różnych religii i wyznań w Europie Zachodniej	porównać sytuację przedstawicieli różnych religii i wyznań w Europie Zachodniej i Polsce
Polska i Litwa (lekcja powtórzeniowa)					
Sprawdzian wiadomości					